

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
دفتر امور اقتصادی
مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان ایلام

گزارش نظارت بر اجرای برنامه الگوی کشت ملی محصولات کشاورزی (استان ایلام)

سال زراعی ۱۴۰۲-۰۳

تهیه و تدوین:

دکتر علیرضا نیکوئی، مهندس زینب سبزی، دکتر عباس پورمیدانی و دکتر علیرضا توکلی

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

دفتر امور اقتصادی

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان آذربایجان شرقی

شناسنامه گزارش

عنوان: گزارش نظارت بر اجرای برنامه الگوی کشت ملی محصولات کشاورزی (استان ایلام) سال زراعی ۱۴۰۲-۰۳

تهیه و تدوین: دکتر علیرضا نیکوئی، مهندس زینب سبزی، دکتر عباس پورمیدانی و دکتر علیرضا توکلی

همکاران اصلی: دکتر علی نجفی فر، دکتر فریدون سلیمانی، دکتر سارا صفری

تهیه و تنظیم: دفتر امور اقتصادی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

ویراستار فنی:

ناشر: دفتر امور اقتصادی

محل اجرا: استان آذربایجان غربی

شمارگان (تیراژ): محدود

تاریخ شروع: ۱۴۰۲

نوبت چاپ: اول

شماره ثبت:

تاریخ ثبت: ۱۴۰۴

نشانی: تهران، بزرگراه شهید چمران، خیابان یمن، باغ کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

تلفن: ۲۲۴۰۲۳۰۰

فهرست مطالب

۵	چکیده
۶	مقدمه
Error! Bookmark not defined.	اهداف و رویکردهای برنامه
۷	معرفی استان ایلام
۷	سیمای اقتصاد کشاورزی ایلام
۸	تبیین شرایط اقلیمی، وضعیت بارندگی و منابع آب و خاک مناطق مختلف استان ایلام
۸	توانمندی ها و ظرفیت‌های استان در بخش کشاورزی
۹	سهم بخش کشاورزی در اشتغال استان و مقایسه آن با کشور
۹	تقسیم کار استانی در راستای اجرای برنامه عملیاتی
۱۰	ارزیابی اجرای الگوی کشت
Error! Bookmark not defined.	مسایلو مشکلات توسعه گلخانه‌ها
۱۷	برنامه‌های آموزشی و ترویجی اجرا شده در استان ایلام
۱۹	مسائل و مشکلات اجرای برنامه در استان ایلام
۲۰	توصیه های فنی ارائه شده
۲۲	جمع بندی و نتیجه گیری
Abstract	

فهرست جداول

- جدول ۱- سطح زیر کشت، عملکرد و تولید محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان ایلام ۱۱
- جدول ۲- وضعیت اجرای آبیاری های نوین و میزان تحقق آن در استان ایلام (سال زراعی ۱۴۰۲-۰۳) ۱۲
- جدول ۳- سطح اجرای سیستم های آبیاری نوین، نصب کنتورهای هوشمند و تحویل حجمی آب ۱۳
- جدول ۴- سطح اجرای سیستم های آبیاری نوین، نصب کنتورهای هوشمند و تحویل حجمی آب ۱۳
- جدول ۵- درجه مکانیزاسیون و ضرینفوذبذر گواهی شده در برنامه مهمیزا تحقق آن در استان ایلام (۱۴۰۲-۰۳) ۱۳
- جدول ۶- وضعیت احداث گلخانه و سطح اجرا شده گلخانه (هکتار) در برنامه و میزان تحقق آن در استان ایلام ۱۵
- جدول ۷- ضریب تحقق برنامه برای درصدهای مختلف **Error! Bookmark not defined.**
- جدول ۸- درصد تحقق واقعی شاخص های مختلف در برنامه ابلاغی در استان ایلام (۱۴۰۲-۰۳) **Error! Bookmark not defined.**

چکیده

هدف از نظارت بر برنامه الگوی کشت پایش، ارزیابی، اصلاح و به‌هنگام سازی انتظارات پیش بینی شده و نتایج به‌دست آمده و ارائه بازخورد به عوامل تدوین کننده و اجرایی برنامه به‌منظور برطرف نمودن نقاط ضعف و قوت آن همچنین نظارت مستمر بر اجرای مناسب برنامه در راستای رویکردهای تعیین شده است. به‌منظور جمع‌بندی و تعیین میزان دستیابی به اهداف اصلی برنامه الگوی کشت در استان ایلام طی سال زراعی ۱۴۰۳ - ۱۴۰۲ از شاخص ضریب تحقق استفاده شده است. به‌طوری که در صورت تحقق هر یک از برنامه‌های ابلاغی بین ۹۰ تا ۱۱۰ درصد ضریب تحقق یک، تحقق ۸۰ تا ۱۲۰ درصد ضریب تحقق ۰/۸، ۷۰ تا ۱۳۰ درصد ضریب تحقق ۰/۶ و در صورت تحقق کمتر از ۳۰ درصد برنامه ابلاغی ضریب تحقق ۰/۲ تعلق گرفت. میزان تحقق برنامه در استان ایلام در خصوص سطح زیر کشت محصولات ۹۵، میزان تحقق برنامه در خصوص عملکرد محصولات ۹۳ و در خصوص تولید ۸۹ درصد به‌دست آمد. میزان کلی تحقق برنامه هشت درصد بیشتر از سال گذشته و ۸۸ درصد بود. با توجه به نتایج حاصل، الگوی کشت در خصوص تولید میانگین بالاتری دارد. طبق یافته‌های پژوهش برای دستیابی به اهداف پروژه خودکفایی کلزا، ضروری است اقداماتی به‌طور همزمان در داخل و فضای پیرامون مزرعه انجام پذیرد. ترویج و توسعه آموزش‌هایی با محوریت تناسب اراضی، آماده‌سازی بستر، تاریخ کاشت، علف‌های هرز، آفات، تغذیه، نحوه برداشت و ریزش از یک‌طرف و تأمین منابع آب، بذور مناسب، کودهای پایه، دقت در زمان‌بندی قراردادها، اعلام به‌موقع قیمت تضمینی، بهبود شرایط خرید و تعیین حداقل مساحت اقتصادی برای فعالیت کمباین از طرف دیگر برای افزایش تولید کلزا در کشور ضروری می‌باشد. لازم است برآیند این فعالیت‌ها سودآوری کشت کلزا نسبت به محصولات رقیب را به‌صورت پایدار ارتقا دهد تا در افق سند امنیت غذایی و برنامه هفتم پیشرفت، اهداف ملی مربوط به دانه‌های روغنی تحقق یابند.

مقدمه

طراحی و پیاده‌سازی الگوی کشت یکی از مهمترین مباحث در برنامه‌ریزی کشاورزی محسوب می‌شود. به‌طور کلی عوامل مؤثر بر الگوی کشت محصولات زراعی و باغی را می‌توان عوامل و منابع طبیعی (اقلیم، منابع آب و خاک و...)، عوامل زیست‌محیطی، عوامل اجتماعی، سیاست‌گذاری‌های دولت و عوامل اقتصادی دانست. الگوی کشت محصولات به‌عنوان برنامه تولیدات کشاورزی آینده، در درجه اول بایستی برآیندی مناسب و قابل اجرا از تلفیق صحیح کلیه پتانسیل‌ها، محدودیت‌ها و نیازهای هر منطقه باشد، درحالی‌که همزمان بایستی به نیازهای ملی نیز پاسخگو باشد. امنیت غذایی کشور مبتنی بر دسترسی مطمئن به منابع پایه آب و خاک، تنظیم سیاست‌ها، ارائه پشتیبانی‌ها و حمایت‌های فنی، مالی، بیمه‌ای و بهبود مهارت بهره‌برداران میسر است. امنیت غذایی زمانی به دست می‌آید که همه مردم همواره به غذای کافی، سالم، مغذی و حلال، دسترسی فیزیکی و اقتصادی داشته و این غذا نیازهای فرد برای یک زندگی سالم و فعال را فراهم سازد. لذا امنیت غذایی دارای ارکانی به شرح ذیل است:

- فراهمی (بعد کشاورزی یا ملی): تولید داخلی، تجارت، ذخیره سازی و تامین بخشی از تولید با کشت فراسرزمینی
- دسترسی (بعد اقتصادی یا خانوار): دسترسی فیزیکی و دسترسی اقتصادی
- مصرف و سلامت (بعد فردی): الگوی مصرف، سلامت غذا، تنوع رژیم غذایی، سواد تغذیه، سوء تغذیه و مکمل‌یاری
- ثبات و پایداری (تاب‌آوری): تاب‌آوری در شرایط نامساعد اقلیمی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و پایداری منابع پایه تولید.

در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور که در جلسه علنی مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۵ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده و طی نامه شماره ۱۳۱۴ مورخ ۱۴۰۱/۰۱/۰۹ توسط رئیس محترم جمهور ابلاغ گردید، بر اساس بند (ب) تبصره ۸ این قانون، وزارت جهاد کشاورزی مکلف به ابلاغ الگوی کشت کشور در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ شد و این تکلیف به عهده سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی گذاشته شد. در این راستا و با تلاش و همت صورت گرفته توسط سازمان مذکور و سایر معاونت‌های اجرایی، الگوی کشت محصولات زراعی در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ در جلسه مورخ ۱۴۰۱/۰۷/۱۰ شورای عالی آب تصویب و باستناد بند (ب) تصمیمات جلسه چهل و چهارم شورای مزبور، توسط وزیر محترم وقت جهاد کشاورزی برای اجرا در سراسر کشور ابلاغ گردید. اگرچه برنامه الگوی کشت ابلاغی در سال اول، متکی به محصولات زراعی بوده، اما هم‌اکنون برنامه الگوی کشت سال زراعی جاری و سال‌های آتی بر مبنای محصولات زراعی، محصولات باغی، تولیدات گلخانه‌ای و تولید در محیط‌های کنترل شده و گیاهان داروئی بوده و در فرآیند به‌هنگام‌سازی و تدوین برنامه الگوی کشت سال زراعی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مدنظر قرار گرفته است.

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی علاوه بر مسئولیت تدوین، براساس ابلاغیه شماره ۲۰/۲۵۸۱۰ مورخ ۱۴۰۱/۰۷/۲۶ مقام عالی وزارت جهاد کشاورزی، عهده‌دار نظارت و پایش الگوی کشت ملی نیز می‌باشد.

معرفی استان ایلام

استان ایلام با ۲۰۱۶۴ کیلومتر مربع، حدود ۲/۱ درصد مساحت کل کشور را تشکیل می‌دهد. این استان در غرب سلسله جبال زاگرسین ۳۲ درجه و ۲ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۴۵ درجه و ۴۰ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۲ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ در گوشه غربی کشور واقع شده است. این استان دارای ۱۲ شهرستان (آبدانان، ایلام، چوار، ایوان، بدره، دره شهر، سیروان، چرداول، هلیلان، ملکشاهی و مهران) می‌باشد. استان ایلام با ۵۸۵ هزار نفر جمعیت (۰/۷۲ درصد کل جمعیت کشور) و ۴۳۰ کیلومتر مرز مشترک با کشور عراق، علاوه بر ظرفیت‌های بارزی که در زمینه گردشگریه واسطه برخوردار است از یک میلیون و ۷۰۰ هزار هکتار مرتع و جنگل و به‌خاطر داشتن ۱۱ درصد جنگل‌های نازک، به عروس زاگرس شهره شده است. این استان دارای موهبت‌های خدادادی زیاد دیگری در زمینه نفت و گاز، کانی‌های غیر فلزی، وجود آثار و چشم‌اندازهای زیبای طبیعی، خاک حاصلخیز، آب مناسب و هوای معتدل و چهار فصل است. استان ایلام با وجود مساحت اندک، یکی از قطب‌های کشاورزی کشور محسوب می‌شود و تولید بیش از ظرفیت مرغ، گوشت قرمز، غلات و دانه‌های روغنی گویای این موضوع است. ۳۴۴ هزار هکتار از اراضی استان قابل کشت است که دو درصد کل اراضی کشاورزی کشور را تشکیل می‌دهد. ۴۰ درصد اراضی کشاورزی استان را آبی و ۶۰ درصد مابقی دیم می‌باشند. سهم سطح کشت ابلاغی استان ایلام در برنامه الگوی کشت ۱۴۰۳-۱۴۰۲ برای آبی و دیم به ترتیب ۱۰۳,۲۵۷ و ۱۵۷,۱۷۵ هکتار (معادل ۴۰ و ۶۰ درصد) می‌باشد که انتظار می‌رود به ترتیب تولیدی معادل ۷۴۰,۵۰۶ و ۱۹۰,۰۴۱ تن حاصل شود.

سیمای اقتصاد کشاورزی ایلام

استان ایلام در منطقه‌ای کوهستانی در حاشیه جنوب غربی رشته‌جبال زاگرس قرار گرفته است. کشاورزی در روند رشد و توسعه اقتصادی استان نقش مؤثری دارد که از جمله مزیت‌های این بخش برای استان می‌توان به ایجاد درآمد پایدار برای خانوارها، تثبیت سکونت در روستاها، تأمین مواد خام و اولیه مورد نیاز صنایع، مصرف تولیدات سایر بخش‌های صنعتی از قبیل کودها و سموم شیمیایی و ماشین‌آلات کشاورزی و ارزآوری برای استان اشاره کرد. از این رو توسعه این بخش از اولویت‌های سازمان جهاد کشاورزی است. استان ایلام در تولید گل نرگس رتبه دوم کشور، در تولید کلزا رتبه سوم کشور، از نظر تولید و فرآوری بیدور اصلاح شده رتبه پنجم کشور، در تولید جو و ذرت دانه‌ای به ترتیب رتبه ۷ و ۸ و در تولید گندم رتبه ۱۳ کشور را دارد.

تبیین شرایط اقلیمی، وضعیت بارندگی و منابع آب و خاک مناطق مختلف استان ایلام

استان ایلام جزو مناطق گرمسیری محسوب می‌شود ولی به علت عرض زیاد جغرافیایی و وجود ارتفاعات، اختلاف درجه حرارت و بارندگی در بخش‌های شمالی، جنوبی و غربی آن، از نظر اقلیمی می‌توان مناطق سه گانه سردسیری، گرمسیری و معتدل را در این استان مشاهده کرد. مناطق کوهستانی شمال و شمال غربی استان نسبتاً سردسیر و دارای زمستانی طولانی بوده و حداقل درجه حرارت در زمستان در این مناطق به ۱۵ درجه زیر صفر و میزان بارندگی در آن به بیش از ۵۰۰ میلیمتر در سال نیز می‌رسد. مناطق غربی و جنوب غربی استان، گرمسیر بوده و حداکثر میزان بارندگی در این مناطق به حدود ۲۰۰ میلیمتر در سال بالغ می‌گردد. درجه حرارت در مناطق معتدل میانی، تا ۱۵ درجه زیر صفر و در تابستان در نقاط جنوبی حداکثر تا بیش از ۴۰ درجه بالای صفر می‌رسد، میزان بارندگی در این مناطق، بین مقدار نزولات دو منطقه فوق بوده و از ۲۵۰ تا ۴۰۰ میلیمتر در نوسان می‌باشد. قسمت زیادی از مساحت استان را مناطق کوهستانی و یا تپه‌های ماهور تشکیل می‌دهند که با شیب‌های تندی به دشت‌های کم ارتفاع منتهی می‌گردند. رشته کوه‌های مرتفع و موازی کبیر کوه به طول ۱۶۰ کیلومتر از شمال غربی تا جنوب شرقی استان را در بر گرفته و قسمتی از مناطق غربی و شمال غرب ایلام را از قسمت‌های دیگر مجزا می‌نماید. همچنین بلندترین ارتفاع کبیر کوه به نام ورزرین دارای ۳۰۶۲ متر ارتفاع از سطح دریا می‌باشد و در بخش‌های میانی استان کوه‌های مانشتدر شمال ایلام با ارتفاع ۲۶۵۶ متر قرار دارد. در استان ایلام ۱۴ رودخانه دائمی (به استثنای رودخانه سیمره) با آورد سالیانه حدود ۹/۱ میلیارد متر مکعب جریان دارد که عمده‌ترین آنها شامل رودخانه‌های کنگیر، گدارخوش، کنجانچم، چنگوله، میمه، دویرج و چرداول می‌باشند چنانچه رودخانه سیمره نیز به این مجموعه اضافه شود، آورد رودخانه‌های استان حدود ۵/۴ میلیارد متر مکعب خواهد بود. رودخانه‌های دائمی استان به دو حوزه آبریز، رودخانه سیمره در شرق و رودخانه‌های مرزی در غرب تقسیم می‌شوند.

توانمندی‌ها و ظرفیت‌های استان در بخش کشاورزی

تولیدات کشاورزی استان در سال زراعی (۱۴۰۲ - ۱۴۰۳) شامل ۹۳۷ هزار تن محصولات زراعی بوده است. در استان ایلام ۱۰ محصول زراعی شاخص شامل گندم، جو، برنج و شلتوک، ذرت، حبوبات، کنجد، چغندر، کلزا، گیاهان علوفه‌ای، انواع سبزی و صیفی کشت می‌شود که گندم، گیاهان علوفه‌ای، سبزی و صیفی بیشترین تولید را به خود اختصاص داده‌اند که از لحاظ استراتژیکی کشت گندم، کلزا و جو اهمیت دارد و البته تولید گیاهان علوفه‌ای نیز به عنوان نهاده دامی مهم است. کل اراضی کشاورزی استان ایلام تا سال گذشته ۳۳۹ هزار و ۵۹۷ هکتار است. اراضی زیر کشت محصولات زراعی ۲۳۹ هزار و ۸۳۹ هکتار، باغات چهار هزار و ۹۱۷ هکتار و سطح آیش ۹۴ هزار و ۸۴۱ هکتار است.

در ایلام ۱۴ هزار و ۸۲۶ تن محصولات باغی از جمله ۱۳ هزار و ۱۷۸ تن انگور، یک هزار و ۲۹۱ تن زیتون، یک هزار و ۳۵۷ تن گردو و ۱۲۸ میلیون شاخه گل نرگس تولید شده است.

در سال گذشته در حوزه معاونت آب و خاک پروژه‌های آبی شامل سه طرح بزرگ اجرا شده است. این سه طرح کلان شامل رودخانه‌های مرزی به وسعت ۱۲ هزار و ۱۳۵ هکتار، سامانه گرمسیری به وسعت ۱۷ هزار و ۵۹۹ هکتار و احیا اراضی پایاب سد کرخه (دشت عباس، عین خوش و فکه) به وسعت ۴۷ هزار هکتار است. با احتساب این سه طرح، استان ایلام در بین ۵ استان اول کشوری قرار می‌گیرد. از نظر آبیاری نوین و تحت فشار در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲ کل سطح اراضی زراعی و باغی تحت برنامه آب و خاک ۱۲۰ هزار هکتار بوده که از این میزان، ۱۱۳ هزار هکتار تحت سیستم‌های آبیاری نوین و ۷ هزار هکتار به صورت کانال‌های سطحی بوده است.

سهم بخش کشاورزی در اشتغال استان و مقایسه آن با کشور

در سال ۱۴۰۱ بر اساس نتایج طرح آمارگیری از نیروی کار ۳۲/۵ درصد جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر در استان که از نظر اقتصادی فعال محسوب می‌شوند ۶۷/۵ درصد جمعیت غیرفعال اقتصادی بوده اند. در نقاط شهری ۷/۳۱ درصد و در نقاط روستایی ۷/۳۴ درصد جمعیت از نظر اقتصادی فعال بوده اند. در این سال نرخ بیکاری ۷ درصد بوده است. توزیع نسبی شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر در سه بخش عمده فعالیت‌های اقتصادی عبارت از ۱۹/۴ درصد در بخش کشاورزی، ۳۲/۸ درصد در بخش صنعت و ۴۷/۸ درصد در بخش خدمات است.

تقسیم کار استانی در راستای اجرای برنامه عملیاتی

از آنجا که لازمه اجرای صحیح و دقیق الگوی کشت، مشارکت همه‌ی بخش‌های تعیین شده در سطح استان است و پیشرفت در کار بدون هماهنگی و همکاری این بخش‌ها میسر نخواهد بود، لذا در استان ایلام جهت اجرای صحیح و دقیق الگوی کشت با سیاست‌های ابلاغی در سازمان جهاد کشاورزی کارگروه اجرایی الگوی کشت تشکیل گردید. اولین اقدام کارگروه هماهنگی بین ادارات مرتبط با الگوی کشت بوده که با برگزاری جلسات متعدد با استاندار، فرمانداری و سایر ادارات در جهت پیشبرد برنامه الگوی کشت اقدامات لازم انجام گرفت. همچنین کارگروه نظارت بر اجرای الگوی کشت در استان با ریاست رییس مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان تشکیل و بر اساس دستورالعمل نظارت، اقدامات لازم و نظارتی در استان انجام شد. هم‌زمان با سایر استان‌ها و با محوریت کارگروه نظارتی و بر اساس برنامه‌ی ابلاغی الگوی کشت محصولات زراعی استان برای سال زراعی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ جداول دوازده گانه به بخش‌های مربوطه در سطح سازمان جهاد کشاورزی استان و مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی ارسال گردید. پس از پیگیری‌های فراوان و طاقت فرسا به سبب عدم هماهنگی موجود میان بخش‌های مربوطه با کارگروه نظارتی نبود یک محور ارتباطی آگاه به مباحث مربوط به برنامه الگوی کشت، سرانجام این جداول تکمیل و اطلاعات موجود در آنها استخراج و در قالب یک گزارش تکمیل گردید. در ادامه نتایج این جداول به تفکیک مورد بررسی و تحلیل آماری قرار گرفته است.

ارزیابی اجرای الگوی کشت

مبنای این ارزیابی ها اطلاعات مستخرج از جداول ۱۲ گانه ابلاغ شده به استانها می باشد. تکمیل این جداول براساس مستندات وارائه گزارشات متقن و بر بستر آمار و داده‌های قابل اتکا، سهم بسزایی در به هنگام سازی تدوین برنامه الگوی کشت سال زراعی آتی داشته و واحدهای اجرایی را نیز در اجرای برنامه اصلاح الگوی کشت ملی، یاری خواهد کرد. جدول شماره ۱ سطح زیر کشت، عملکرد و تولید محصولات عمده زراعی در استان ایلام را در برنامه ابلاغی الگوی کشت استانی و میزان تحقق آن در سال زراعی ۱۴۰۲-۰۳ نشان می دهد. همانگونه که مشاهده می شود بنابر ابلاغ برنامه الگوی کشت، سطح زیر کشت و تولید محصولات زراعی به استان ایلام، با توجه به شرایط اقلیمی و پتانسیل های زراعی موجود در استان کشت از ۱۹ محصول مورد نظر ۱۴ محصول در استان کشت شده اند.

با توجه به جدول ۱ در محصولات زراعی گندم آبی و دیم، جو آبی، کلزا، نخود، سیب زمینی و کلزا آبی در تمام آیتم‌ها نسبت به برنامه ابلاغی بیشتر بوده است و انحراف معنی داری از برنامه ندارند به طوری که در خصوص درصد تحقق سطح زیر کشت به ترتیب ۱۰۰، ۱۰۰، ۵۱، ۸۰، ۱۴۳، ۱۱۸ و ۸۷ درصد و در مورد درصد تحقق عملکرد محصول به ترتیب ۱۰۳، ۱۴۲، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۵۹، ۱۰۵ و ۱۴۳ درصد و در خصوص درصد تحقق تولید به ترتیب ۱۰۳، ۱۴۳، ۷۶، ۱۱۰، ۲۲۸، ۱۲۴ و ۱۲۴ درصد محقق شده است. در محصولات گلرنگ دیم و کاملینا درصد تحقق سطح زیر کاشت کمتر از برنامه و به ترتیب به میزان ۱۴ و ۳ درصد بوده که بعلت عدم استقبال کشاورزان می باشد اما درصد تحقق عملکرد به ترتیب ۱۱۲ و ۲۰۰ درصد می باشد همچنین درصد تحقق تولید به ترتیب ۱۶ و ۶ درصد بود که عمدتاً به سبب عدم بارش بموقع در مراحل حساس رشد می باشد. در استان ایلام استقبال کشاورزان از گروه غلات بیشتر از سایر محصولات زراعی بوده که یکی از مهمترین دلایل آن بویژه در مورد محصول گندم خرید تضمینی آن می باشد که هر ساله توسط دولت صورت اجرا می گردد و در کشت غلاتی مانند جو و ذرت دانه ای به دلیل بازارهای داخلی و استفاده به عنوان خوراک دام، کشاورزان تمایل بیشتری به کشت این محصولات نشان دادند.

همچنین به دلیل بارندگی های مناسب سال موصوف، میزان عملکرد مزارع دیم و آبی بیشتر از میانگین مورد انتظار بوده است. کاهش شدید سطح کشت گروه گیاهان صنعتی مانند چغندر قند بهاره و پنبه در استان نسبت به برنامه ابلاغی به دلیل نبود آب در اثر خشکسالی های اخیر بوده است. در کشت چغندر قند کارخانجات قند علیرغم عقد قرارداد محصول را با تأخیر از کشاورزان خریداری نموده و بهای محصول نیز به موقع پرداخت نمی شود همچنین مشکل حمل و نقل و نبود کارخانه قند در استان و عدم تمایل کارخانجات استانهای مجاور به عقد قرارداد با چغندر کار بهاره نیز از جمله دیگر عوامل عدم استقبال مناسب از زراعت این محصولات می باشد.

جهت ارزیابی میزان و درصد واقعی تحقق برنامه در شاخص سطح زیر کشت، از میانگین وزنی سطح زیر کشت و نیز ضریب تحقق (جدول ۱۱) سطح ابلاغی استفاده شد. بر این اساس درصد تحقق سطح زیر کشت ابلاغی محصولات کشاورزی در این

استان براساس نقش و وزن سطح زیر کشت هر محصول در تحقق سطح زیر کشت کل محصولات بدست آمد که برابر با ۹۵ درصد بود. این مقدار بیشتر از درصد تحقق سطح زیر کشت ابلاغی براساس میانگین هم وزن سطح زیر کشت محصولات بود.

جدول ۱- سطح زیر کشت، عملکرد و تولید محصولات عمده زراعی در برنامه و میزان تحقق آن در استان ایلام

(سال زراعی ۱۴۰۲-۰۳)

سال ۱۴۰۲-۰۳ (تحقق شده)						سال ۱۴۰۲-۰۳ (طبق برنامه)			نوع محصول
درصد تحقق	تولید (تن)	درصد تحقق	عملکرد (کیلوگرم در هکتار)	درصد تحقق	سطح (هکتار)	تولید (تن)	عملکرد (کیلوگرم در هکتار)	سطح (هکتار)	
۱۰۳.۰۲۶	۲۷۸۸۵۰	۱۰۳.۰۲۶	۴۲۹۰	۱۰۰	۶۵۰۰۰	۲۷۰۶۶۰	۴۱۶۴	۶۵۰۰۰	گندم آبی
۱۴۲.۶	۱۵۱۵۰۱	۱۴۲.۶	۱۵۸۱.۴۳	۱۰۰	۹۵۸۰۰	۱۰۶۲۴۲.۲	۱۱۰۹	۹۵۸۰۰	گندم دیم
۷۶.۵۳۴۱	۴۰۴۱	۱۳۶.۳۶۴	۴۵۰۰	۵۶.۱۲۵	۸۹۸	۵۲۸۰	۳۳۰۰	۱۶۰۰	جو آبی
۱۱۱.۰۲۹	۷۴۴۷۸	۱۱۵.۳۸۵	۱۵۰۰	۹۶.۲۲۴۸۱	۴۹۶۵۲	۶۷۰۸۰	۱۳۰۰	۵۱۶۰۰	جو دیم
۷۱.۶۵۱۵	۱۴۹۰۳۰۵۲	۸۸.۲۹۵۲	۴۵۹۱.۳۵	۸۱.۱۵	۳۲۴۶	۲۰۸۰۰	۵۲۰۰	۴۰۰۰	شلتوک
.	.	.	.	۵۰۴۱۱۲۵	۵۷۰	۸۵۱۵۳۰۱۷	۷۵۳۱	۱۱۳۰۷	ذرت دانه ای
۸۸.۲۵۸۶	۱۲۶۶۰۳۱	۸۸.۲۵۸۶	۶۱۴.۲۸	۱۰۰	۲۰۶۱	۱۴۳۴.۴۵۶	۶۹۶	۲۰۶۱	عدس دیم
۲۲۸.۳۲	۴۵۲۳۰۲۹	۱۵۹.۴۷۳	۹۰۲.۶۲	۱۴۳.۱۷۱۴	۵۰۱۱	۱۹۸۱	۵۶۶	۳۵۰۰	نخود دیم
.	۵۴۶.۱۴	۲۳۲۴	۲۳۵	لوبیا
۷۶.۶۵۹۴	۸۳۳۶۵۹۸	۱۰۵.۴۲۶	۳۲۷۵۶.۷۷	۷۲.۷۱۴۲۹	۲۵۴.۵	۱۰۸۷۴.۸۵	۳۱۰۷۱	۳۵۰	گوچه فرنگی (فضای باز)
۱۲۳.۹۹۵	۱۶۲۶۲	۱۰۴.۹۱۵	۳۱۹۹۹.۲۱	۱۱۸.۱۸۶	۵۰۸.۲	۱۳۱۱۵	۳۰۵۰۰	۴۳۰	سیب زمینی
۵۹.۳۹۴۳	۳۹۹۱.۳	۱۰۰.۰۳۳	۴۲۰۱۳.۶۸	۵۹.۳۷۵	۹۵	۶۷۲۰	۴۲۰۰۰	۱۶۰	پیاز
۱۱۰.۰۵۶	۲۲۲۷۵.۳۲	۱۳۷.۵۷	۲۴۲۱.۲۳	۸۰	۹۲۰۰	۲۰۲۴۰	۱۷۶۰	۱۱۵۰۰	کلزا
۹۶.۷۵۸۶	۷۹۹۷۱	۹۹.۷۵۱۱	۴۳۳۹۱.۷۵	۹۷	۱۸۴۳	۸۲۶۵۰	۴۳۵۰۰	۱۹۰۰	هندوانه
۱۰۶.۷۳۳	۲۳۲۱۴.۳۹	۹۹.۶۸۸۲	۲۸۹۰۹.۵۸	۱۰۷.۰۶۶۷	۸۰۳	۲۱۷۵۰	۲۹۰۰۰	۷۵۰	خریزه
۸۹.۹۰۹۲	۲۶۰۷۸.۳۴	۱۰۲.۱۵۸	۲۸۲۲۰.۲۶	۸۸.۰۰۹۵۲	۹۲۴.۱	۲۹۰۰۵.۲	۲۷۶۲۴	۱۰۵۰	خیار (فضای باز)
.	.	.	.	۷۱.۹۰۳۳۲	۱۱۹۰	۸۶۰۷۹.۸۶	۵۲۰۱۲	۱۶۵۵	ذرت علوفه ای
.	.	.	.	۱۰۲.۴۰۲	۸۱۰	۹۱۲۴.۹۷۶	۱۱۵۳۶	۷۹۱	یونجه آبی
.	.	.	.	۳۴.۹	۳۴۹	۸۸۵	۸۸۵	۱۰۰۰	کنجد آبی
۷۸.۷۵	۹۴.۵	۳۷.۵	۴۵۰	۲۱۰	۲۱۰	۱۲۰	۱۲۰۰	۱۰۰	گلرنگ آبی
۱۶.۲۲۰۳	۶۴۸۸۱	۱۱۲.۵	۴۵۰	۱۴.۴۱۸	۱۴۴.۱۸	۴۰۰	۴۰۰	۱۰۰۰	گلرنگ دیم

۱۲۴.۱۷۸	۲۱۸۵۵.۳۱	۱۴۲.۷۳۳	۲۵۱۲.۱۰۵	۸۷	۸۷۰۰	۱۷۶۰۰	۱۷۶۰	۱۰۰۰۰	کلزا آبی
	۴۲۰		۸۴۰	۳۳.۳۳۳۳۳	۵۰۰	۰	۰	۱۵۰۰	کلزا دیم
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۲۰۰۰	۵۰	سویا
۶	۳	۲۰۰	۱۰۰۰	۳	۳	۵۰	۵۰۰	۱۰۰	کاملینا (دیم)
۰	۰	۰	۰	۹۷.۵	۵۸۵	۳۶۶۰۸.۴	۶۱۰۱۴	۶۰۰	چغندر قند بهاره
۷.۸۴۷۵	۷۴۰.۸۰۶۶	۱۸.۴۱۱۴	۳۹۵.۷۳	۴۲.۶۲۲۹۵	۱۸۷۲	۹۴۴۰.۳۳۰۴	۲۱۴۹.۳۷	۴۳۹۲	سایر (با ذکر نام)

جدول شماره ۲ اطلاعات مربوط به درصد آبیاری سطحی، درصد آبیاری بارانی و درصد آبیاری فطره‌ای تیپ محصولات فوق ارائه شده است که با برنامه‌های ابلاغی همخوانی تقریبی دارد. رفع محدودیت‌های موجود در تخصیص تسهیلات به بهره‌برداران این حیطه می‌تواند موجب افزایش درصد تحقق این آیت‌ها شود.

جدول ۲- وضعیت اجرای آبیاریهای نوین و میزان تحقق آن در استان ایلام (سال زراعی ۱۴۰۲-۰۳)

نوع محصول	درصد آبیاری سطحی	درصد آبیاری بارانی	درصد آبیاری فطره‌ای تیپ
گندم آبی	۴۸۷۷۰	۱۵۷۲۷	۵۰۳
جو آبی	۵۹۸	۳۰۰	۰
شلتوک	۳۲۴۶	۰	۰
ذرت دانه ای	۴۳۹۶	۱۳۴۰	۵۰۰
لوبیا	۶۶	۰	۰
گوجه فرنگی (فضای باز)	۸۸	۰	۱۶۷
سیب زمینی	۵	۵۰۲	۱
پیاز	۱۴	۸۰	۱
کلزا	۵۶۰۰	۲۷۰۰	۴۰۰
هندوانه	۳۷۰	۰	۱۴۷۳
خریزه	۱۳۰	۰	۶۷۳
خیار (فضای باز)	۶۴۹	۰	۲۷۶
ذرت علوفه ای	۱۴۵۵	۰	۵۰۰
یونجه آبی	۳۱۰	۵۰۰	۰
کنجد آبی	۲۲۰	۱۲۹	۰
گلرنگ آبی	۲۱۰	۰	۰

جدول شماره ۳ نشان‌دهنده وضعیت و سطح اجرای سیستم‌های آبیاری نوین مرتبط با برنامه الگوی کشت در استان ایلام در سال زراعی ۱۴۰۲-۰۳ می‌باشد. یکی از اهداف برنامه، تحلیل فرآیند اجرای سیستم‌های آبیاری در راستای افزایش سطح راندمان آبیاری و کاهش تلفات آب است. طبق گزارش دریافتی از شرکت آب منطقه ای استان، درصد تحقق تمام موارد مورد نظر بسیار

کم بوده که علت آنرا عدم استقبال بهره‌برداران بعلت نبود تسهیلات و اعتبار مالی ذکر نمودند. با توجه به اهمیت موضوع تخصیص اعتبار بیشتر می‌تواند گره‌گشا باشد.

جدول ۳- سطح اجرای سیستم های آبیاری نوین، نصب کنتورهای هوشمند و تحویل حجمی آب

سطح اجرای سیستم های آبیاری نوین (هکتار)	نصب کنتورهای هوشمند (تعداد)	تحویل حجمی آب (مورد)	سطح اجرای سیستم های آبیاری نوین (هکتار)	درصد تحقق	نصب کنتورهای هوشمند (تعداد)	درصد تحقق	تحویل حجمی آب (مورد)	درصد تحقق
۸۰۵۰	۴۶۸	۹۵.۳۴	۴۷۰۰	۵۸.۳۸۵	۱۳۲	۲۸.۲۱	۲۶.۸۹	۲۸.۲۰

جدول شماره ۴، در راستای بررسی فعالیت‌های انجام شده در رابطه با تسطیح و یکپارچه سازی اراضی، درجه مکانیزاسیون کشاورزی و ضریب نفوذ بذر گواهی شده در مزارع تحت الگوی کشت می‌باشد که اطلاعات بدست آمده از واحدهای مربوطه ارائه شده است. در این موارد نکاتی قابل بحث می‌باشد به این ترتیب که: - در رابطه با آیتم تسطیح و یکپارچه سازی اراضی بنابر گفته معاونت آب و خاک سازمان جهاد کشاورزی استان، اجرایی نشدن این آیتم بعلت عدم تخصیص اعتبار بوده لذا در صورت فراهم شدن منابع مالی حتما به مرحله اجرا خواهد رسید.

- با استناد به نظر ریاست واحد مکانیزاسیون کارشناس مکانیزاسیون سازمان جهاد کشاورزی استان، همانطور که در گزارش الگوی کشت سال قبل هم ارائه گردید، با توجه به اینکه مرکز توسعه مکانیزاسیون کشاورزی، شاخص ضریب مکانیزاسیون کشاورزی را به عنوان هدف و برنامه اعلام می نماید بنابراین شاخصی که به عنوان برنامه بوده و میزان تحقق آن بررسی می گردد میزان ارتقا ضریب مکانیزاسیون کشاورزی می باشد. ضمنا اگر قرار است درجه مکانیزاسیون به عنوان ارزیابی الگوی کشت مد نظر قرار گیرد بایستی مطابق عملیات های مختلف کشاورزی: درجه مکانیزاسیون خاکورزی، درجه مکانیزاسیون کاشت، درجه مکانیزاسیون داشت، درجه مکانیزاسیون برداشت به تفکیک در جدول درج گردد. همچنین یک میزان حداقلی (واحد : درصد) برای درجه مکانیزاسیون کشاورزی به عنوان ارزیابی الگوی کشت به عنوان برنامه جهت اجرا ابلاغ گردد. آیتم درجه مکانیزاسیون کشاورزی باید به ارتقاء ضریب مکانیزاسیون کشاورزی بر حسب اسب بخار بر هکتار، تغییر یابد بنابراین اطلاعات مربوط به این مورد ارائه گردیده است. که با توجه به تلاش کارشناسان مکانیزاسیون، محققین و مروجین مربوطه، درصد تحقق بیش از میزان تعیین شده می‌باشد.

جدول ۴- درجه مکانیزاسیون و ضریب نفوذ بذر گواهی شده در برنامه و میزان تحقق آن در استان ایلام (۱۴۰۲-۰۳)

سال ۱۴۰۲-۰۳ (طبق برنامه)	سال ۱۴۰۲-۰۳ (محقق شده)
--------------------------	------------------------

تسطیح و یکپارچه سازی اراضی (هکتار)	ارتقاء ضریب مکانیزاسیون کشاورزی (اسب بخار بر هکتار)	ضریب نفوذ بذر گواهی شده (درصد)	تسطیح و یکپارچه سازی اراضی (هکتار)	ارتقاء ضریب مکانیزاسیون کشاورزی (اسب بخار بر هکتار)	ضریب نفوذ بذر گواهی شده (درصد)	تسطیح و یکپارچه سازی اراضی (هکتار)	ارتقاء ضریب مکانیزاسیون کشاورزی (اسب بخار بر هکتار)	ضریب نفوذ بذر گواهی شده (درصد)
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

آمار معاونت زراعت سازمان جهاد کشاورزی استان مربوط به درصد ضریب نفوذ بذر گواهی شده برای محصولات گندم و جو دیم و آبی به تفکیک در جدول ۵ قید شده است. که با توجه به آمار ارائه شده همگی بالاتر از میزان تعیین شده می باشند.

جدول ۵ - ضریب نفوذ بذر گواهی شده (درصد)

محصول	سال ۱۴۰۲-۰۳ (طبق برنامه)	سال ۱۴۰۲-۰۳ (محقق شده)	درصد تحقق
گندم آبی	٪۹۳	٪۱۰۷	٪۱۱۵
گندم دیم	٪۴۶	٪۱۰۰	٪۲۱۷
جو آبی	٪۸۸	٪۱۰۰	٪۱۱۴
جو دیم	٪۱۵	٪۸۵	٪۵۶۷

جدول شماره ۶ بیانگر وضعیت احداث گلخانه و سطح اجرا شده گلخانه (هکتار) در برنامه ابلاغی الگوی کشت در استان ایلام در سال زراعی ۱۴۰۱-۰۲ و میزان تحقق آن در این سال می باشد. دلایل مطرح شده مدیریت امور باغبانی در رابطه با نقایص موجود در این جدول و درصد پایین تحقق به شرح زیر می باشد. عدم تامین آب مجتمع امیرآباد مهران از طریق سامانه گرمسیری، عدم پیشرفت مجتمع های گلخانه ای به دلیل عدم تامین برق توسط اداره مربوطه و عدم پرداخت تسهیلات بانکی و یا محدودیت تسهیلات بانکی

مسایل و مشکلات توسعه گلخانه ها

- طولانی بودن مراحل اخذ استعلامات از ادارات مربوطه و عدم همکاری ادارات مرتبط (با توجه به تاکید وزیر محترم بر توسعه گلخانه ها و اولویت توسعه گلخانه در برنامه های ششم توسعه و برنامه اقتصاد مقاومتی، متاسفانه رفع مشکلات برای توسعه گلخانه ها جزو اولویت دستگاه های مرتبط نمی باشد

- درصد بالای آورده شخصی برای متقاضیان (پایین بودن سطح اقتصادی متقاضیان)

- عدم توانایی متقاضیان در تامین وثیقه های بانکی و بالا بودن هزینه ساخت سازه و خرید تجهیزات و تاسیسات

- عدم وجود شرکت‌های سازنده در داخل استان و به تبع آن بالا رفتن هزینه های ساخت و عدم بیمه سازه گلخانه
 - هزینه بالای نهاده ها (بذر، کود، سموم شیمیایی دفع آفات و بیماریها و علفهای هرز و...) با توجه به اینکه اکثر نهاده ها وارداتی و وابسته به نرخ ارز می‌باشد به همین دلیل هزینه تولید در گلخانه افزایش یافته است
 - بالا بودن هزینه تامین انرژی (سوخت های فسیلی، گاز، برق و...) و عدم وجود سردخانه مناسب در داخل استان

جدول ۲- وضعیت احداث گلخانه و سطح اجرا شده گلخانه (هکتار) در برنامه و میزان تحقق آن در استان ایلام (سال زراعی ۱۴۰۲-۰۳)

شهرستان	سال پایه	هدف ۵ ساله	تحقیقی در سال ۱۴۰۲-۰۳	درصد تحقق
ایلام	۲	۱۲	۰.۱۱۹۲	۵.۹۶
ایوان	۲	۱۳	۰	۰
آبدانان	۱	۹	۰.۰۲۲	۲.۲
بدره	۲	۱۴	۰	۰
چوار	۱	۱۰	۰	۰
چرداول	۴	۲۰	۰.۵۳۲	۱۳.۳
سیروان	۴	۲۰	۰	۰
دره شهر	۴	۲۳	۰	۰
دهلران	۳	۱۵	۰.۸۷	۲۹
مهران	۳	۱۵	۰	۰
ملکشاهی	۲	۱۰	۰	۰
هلیلان	۲	۱۱	۰	۰
جمع	۳۰	۱۷۲	۱.۵۴۳۲	-

جدول شماره ۷ وضعیت میزان مصرف کودهای ازته، فسفره و پتاسه به تفکیک محصولات مندرج در برنامه الگوی کشت و میزان تحقق آن در استان ایلام در سال زراعی ۱۴۰۲-۰۳ را نشان می‌دهد. با توجه به تخصیص صورت گرفته، تنها میزان مصرف کود ازته در چند مورد مطابق برنامه ابلاغی بوده ولی در مورد کودهای فسفره و پتاسه بجز در کلزا، در تمام محصولات انحراف شدیدی از برنامه ابلاغی مشاهده می‌شود که قابل تامل و بررسی می باشد. -یکی از دلایل این اختلاف مقادیر، مربوط به دستورالعمل ارسالی از طرف شرکت خدمات حمایتی و معاونت محترم زراعت کشور می‌باشد که براساس آن کودهای فسفات‌ه و پتاسه فقط برای محصولات اساسی از جمله گندم، جو، کلزا، گلرنگ و کاملینا و چغندر قند تخصیص داده شوند. هر چند در مناطق مختلف استان نیاز به این کودها متفاوت است اما در حالت کلی می‌توان اظهار داشت که باید نسبت مصرف عناصر نیتروژن، فسفر و پتاسیم اصلاح شوند. در گندم نیز هر چند از نظر وضعیت تغذیه بهبود حاصل شده اما نیاز به تعادل بیشتری بین

کودهای مصرفی و افزایش کاربرد فسفر و پتاسیم وجود دارد. آنچه که در بررسی های میدانی به طور واضح میتوان بعنوان دلیل این عدم انطباق مطرح نمود، در درجه اول عدم توزیع مناسب و به موقع کودهای مطرح شده و در درجه دوم عدم تمایل برخی کشاورزان به علت قیمت کودهای موجود و عدم تمکن مالی این کشاورزان می باشد.

سال ۱۴۰۲-۰۳ (محقق شده)					سال ۱۴۰۲-۰۳ (طبق برنامه)				نوع محصول
کود پتاسه (کیلوگرم در هکتار)	درصد تحقق	کود فسفره (کیلوگرم در هکتار)	درصد تحقق	کود ازته (کیلوگرم در هکتار)	کود پتاسه (کیلوگرم در هکتار)	کود فسفره (کیلوگرم در هکتار)	کود ازته (کیلوگرم در هکتار)		
۱۰۰	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰	۲۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۲۵۰	گندم آبی	
۱۰۰	۷۵	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	۷۵	۷۵	۱۰۰	گندم دیم	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۰۰	جو آبی	
#DIV/0!	۰	#DIV/0!	۰	۲۵۰	۰	۰	۲۵۰	ذرت دانه ای	
#DIV/0!	۰	#DIV/0!	۰	۱۰۰	۰	۰	۱۰۰	گوجه فرنگی (فضای باز)	
#DIV/0!	۰	#DIV/0!	۰	۱۰۰	۰	۰	۱۰۰	سیب زمینی	
#DIV/0!	۰	#DIV/0!	۰	۱۰۰	۰	۰	۱۰۰	پیاز	
۱۰۰	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰	۳۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۳۵۰	کلزا	
#DIV/0!	۰	#DIV/0!	۰	۱۰۰	۰	۰	۱۰۰	هندوانه	
#DIV/0!	۰	#DIV/0!	۰	۱۰۰	۰	۰	۱۰۰	خریزه	
#DIV/0!	۰	#DIV/0!	۰	۱۰۰	۰	۰	۱۰۰	خیار (فضای باز)	
#DIV/0!	۰	#DIV/0!	۰	۲۵۰	۰	۰	۲۵۰	ذرت علوفه ای	
۱۰۰	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	۲۰۰	۷۵	۱۰۰	۲۰۰	گلرنگ آبی	
۱۰۰	۵۰	۷۵	۱۰۰	۱۰۰	۵۰	۷۵	۱۰۰	گلرنگ دیم	
۱۰۰	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰	۳۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۳۵۰	کلزا آبی	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۵۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۵۰	کلزا دیم	
#DIV/0!	۰	#DIV/0!	۰	۱۰۰	۰	۰	۱۰۰	کاملینا (دیم)	
۱۰۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۰۰	۵۰۰	۱۵۰	۱۵۰	۵۰۰	چغندر قند پاییزه	
۱۰۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۰۰	۳۵۰	۱۵۰	۱۵۰	۳۵۰	چغندر قند بهاره	

جدول ۷- وضعیت کودهای ازته، فسفره و پتاسه در برنامه و میزان تحقق آن در استان ایلام (۱۴۰۲-۰۳)

برنامه‌های آموزشی و ترویجی اجرا شده

جدول شماره ۸، فعالیت‌های رسانه‌ای جمعی و فردی را در زمینه الگوی کشت نشان می‌دهد. موارد اجرا شده شامل:

- ۵- عنوان (۱۸۰ دقیقه) برنامه تلویزیونی
- ۳۰ - عنوان (۲۰۰۰ دقیقه) شبکه استانی برکت
- ۲- عنوان موشن گرافی با عناوین مدیریت انگل گل جالیز در مزارع کلزا و مدیریت بهینه تغذیه گندم
- ۴- کلیپ (۲۰ دقیقه) با عناوین کشت مستقیم محصولات زراعی، معرفی سیستمهای هوشمند آبیاری، کنترل بیولوژیک کرم پیله خوار نخود و بیمه محصولات کشاورزی
- یک عنوان بروشور ترویجی
- سه عنوان پوستر ترویجی

جدول شماره ۸- فعالیت‌های رسانه‌ای جمعی و انفرادی

عنوان فعالیت	طبق برنامه ۱۴۰۲-۰۳	تحقیقی سال ۱۴۰۲-۰۳	درصد تحقق
برنامه تلویزیونی	۵	۵	۱۰۰
شبکه برکت استان	۳۰	۳۰	۱۰۰
موشن گرافی	۲	۲	۱۰۰
کلیپ	۴	۴	۱۰۰
نشریه ترویجی	۲	۲	۱۰۰
بروشور ترویجی	۱	۱	۱۰۰
پوستر ترویجی	۳	۳	۱۰۰
پیامک	۱۴	۱۴	۱۰۰

جدول شماره ۹ آمار مربوط به سازه‌های ترویجی مرتبط به الگوی کشت را نشان می‌دهد که شامل: ۲ مورد مزرعه نوآور، ۲۶ مورد سایت ترویجی، ۱۴ مورد کانون یادگیری، ۶ مورد کانون جوانان روستایی و عشایر، یک صندوق خرد روستایی، ۱۶ مزرعه الگویی و ۹ مورد نمایشگاه و جشنواره

جدول ۹- سازه‌های ترویجی

عنوان فعالیت (تعداد)	طبق برنامه ۱۴۰۲-۰۳	تحقیقی سال ۰۳-	درصد تحقق
	۱۴۰۲		

۱۰۰	۲	۲	مزارع نوآوری
۱۰۰	۲۶	۲۶	سایت های ترویجی
۱۰۰	۱۴	۱۴	کانون های یادگیری
۱۰۰	۶	۶	کانون های جوانان روستایی و عشایری
۱۰۰	۱	۱	صندوق های خرد روستایی
۱۰۰	۱۶	۱۶	مزارع الگویی
۱۰۰	۹	۹	رویدادها جشنواره ها و نمایشگاه ها

- جدول شماره ۱۰ به تشریح فعالیت‌های آموزشی- ترویجی موضوعی و محصولی می‌پردازد که به شرح زیر است:
- برای سال ۱۴۰۲ تعداد ۴۷۴۰ نفر روز آموزش های مهارتی و برای سال ۱۴۰۳ تعداد ۲۱۷۷ نفر روز آموزش مهارتی انجام گرفته است. طرح بسیج سازندگی با موضوع سن غلات و توسعه کاشت گیاهان علوفه ای اجرا شد.
 - ۳۰ عنوان (۲۰۰۰ دقیقه) بصورت غیرحضوری و آموزش برخط با استفاده از شبکه برکت برگزار شد.

جدول ۱۰- فعالیت‌های آموزشی- ترویجی موضوعی و محصولی

عنوان فعالیت (تعداد)	طبق برنامه ۰۳-۱۴۰۲	تحقیقی سال ۰۳-۱۴۰۲	درصد تحقق
اعزام تیم های یاوران تولید	۱۶	۹	۵۶.۲۵
دوره های مهارت آموزی بهبود و ارتقایی مهارت فنی	سال ۱۴۰۲ (۴۳۵۰ نفر روز) وسال (۱۴۰۳) تعداد ۷۸۴۰ نفر (روز)	سال ۱۴۰۲ (۴۷۴۰ نفر روز) (۱۴۰۳) تعداد ۲۱۷۷ نفر روز)	سال ۱۴۰۲ میزان ۱۰۹ درصد تحقق و سال ۱۴۰۳ ۲۸ درصد تحقق
روزهای مزرعه	۲۳۶	۲۳۶	۱۰۰
روز انتقال یافته های تحقیقاتی	۷	۷	۱۰۰
هفته انتقال یافته های تحقیقاتی	۲	۲	۱۰۰
دوره های ترویجی	۲۸۷	۲۸۷	۱۰۰
کارگاه ترویجی	۲۰۰	۳۵۰	۱۷۵
کارگاه ترویجی	۲۹۵	۲۹۵	۱۰۰
بازدیدهای ترویجی	۲۷	۲۷	۱۰۰
غیرحضوری آموزش برخط با استفاده از شبکه برکت	۳۰	۳۰	۱۰۰
طرحهای تحقیقی- ترویجی	۲	۲	۱۰۰
ارتباطات انفرادی و چهره به چهره	۱۳۰۰۰۰	۱۳۰۰۰۰	۱۰۰

مسائل و مشکلات اجرای برنامه در استان ایلام

- ۱-عدم هماهنگی بین امور آب با سیاست الگوی کشت
 - ۲-عدم سیاست تشویقی جهت اجرای الگوی کشت
 - ۳-عدم هماهنگی کارخانجات قند کشور با سیاست اجرای الگوی کشت
 - ۴-توزیع نامناسب نهاده ها در بین محصولات زراعی
 - ۵-عدم اجرای قیمت تضمینی محصولات زراعی
- عدم هماهنگی برنامه های امور آب منطقه ای با سیاست الگوی کشت
- عدم وجود سیاست های تشویقی جهت ترغیب کشاورزان به تغییر الگوی کشت و همسو شدن با برنامه ابلاغی الگوی کشت ارائه شده
- سطح زیر کشت ذرت دانه های پایه در حال حاضر ۸۰۰۰ هکتار میباشد در حالیکه میزان پیشنهادی ارائه شده ۵۳۰۰ هکتار کاهش یافته است که نیاز به بررسی و تغییر احساس می شود
- توزیع نامناسب نهاده ها از نظر زمان و میزان در اکثر محصولات زراعی

-عدم تمایل کشاورزان به اجرای برنامه ابلاغی الگوی کشت و تغییر رویه قبلی خود به سبب عدم وجود برنامه خرید تضمینی محصولات زراعی و یا اجرای نادرست آن بویژه در مورد گندم (از نظر قیمت و زمان پرداخت)

- عدم توجه به منابع آبی استان و آمار بلند مدت هواشناسی یکی دیگر از معایب موجود در برنامه الگوی کشت ابلاغی به استان می باشد. به نحوی که در این طرح سطح دیمزارها بدون توجه به کاهش نزولات در منطقه بیشتر از پتانسیل موجود در نظر گرفته شده است. که باعث افزایش هزینه تولید و تحمیل زیان به کشاورزان میشود چرا که در مناطق دیمزار، عملکرد مطلوب زمانی بدست خواهد آمد که میزان بارندگی کمتر از ۳۰۰ میلی متر در سال نباشد. اما آمار هواشناسی در سالهای اخیر و پیش بینی های انجام شده نشان از کاهش بارندگی سالیانه به کمتر از ۳۰۰ میلی متر دارد.

-تحقق سطح کشت مورد نظر برای چغندر بصورت پاییزه در سالهای آتی بعلت عدم وجود کارخانجات قند در استان منوط به انعقاد قرارداد با کارخانه های قند استان های همجوار می باشد و در نهایت احداث کارخانه قند در استان ایلام از اهم موارد می باشد

- در طرح ابلاغی مذکور، شاهد کاهش چشمگیر سطح کاشت محصول خیار می باشیم. این درحالی است که کشت خیار به روش زیر پلاستیک از بهره‌وری آب بیشتری نسبت به هندوانه برخوردار میباشد.

- یکی از مشکلات اساسی در راستای اجرای الگوی کشت در استان ایلام، مربوط به محصول برنج می باشد. با توجه به اینکه قدمت کشت این محصول در استان ایلام بیش از ۲۰۰ سال می باشد، علاوه بر این توجه به مسایل فرهنگی و اقتصادی حاکم بر جامعه، کشاورزان استان با عنایت به ضعف بنیه مالی و معیشتی و خرده مالکی بهره برداران نیز بسیار ضروری است که در صورت عدم اهتمام به آن منجر به پیدایش مشکلات اقتصادی و افزایش نارضایتی اجتماعی خواهد شد.

توصیه های فنی ارائه شده

- ۱-هماهنگی با امور آب استان در خصوص سیاست های تعیین الگوی کشت محصولات زراعی
- ۲-هماهنگی با کارخانجات قند و شکر در خصوص رعایت اخذ قرارداد با چغندرکاران
- ۳-متناسب سازی توزیع نهاده به موقع به زارعین در فصل کشت
- ۴-اعلام قیمت تضمینی محصولات قبل از سال زراعی
- ۵- با وجود کارخانجات تولید خیار شور با صادرات جهانی و نقش آنها در تداوم چرخه تولید و اشتغال زایی، بازنگری در سطح کاشت خیار برای این استان ضروری می باشد

- در صورت تاکید بر افزایش سطح زیر کشت چغندر قند در استان، نیاز مبرم به احداث کارخانه قند در سطح استان احساس می شود

- با توجه به آلودگی مزارع کلزا به گل جالیز در این استان، ارائه سطح کاشت تعیین شده در برنامه ابلاغی تنها با رفع مشکل مذکور عملی می باشد

- با توجه به طرح انتقال آب سامانه گرمسیری و افزایش بیش از ۱۷۰۰۰ هکتار به سطح اراضی آبی استان و از طرفی با توجه به قرار گرفتن استان ایلام در مرز با کشور عراق بخش مهمی از منابع آبی استان از دسترس خارج و به کشور عراق منتقل می گردد که لازم است در سیاست گذاری کلان بخش کشاورزی مورد توجه قرار گیرد

- از ایرادات وارد بر برنامه الگوی کشت استان ایلام، سهم کم تخصیص داده شده به صیفی جات از جمله هندوانه می باشد که با توجه به مرزی بودن استان ایلام و سطح بالای صادرات صیفی جات و بخصوص هندوانه به کشور عراق، این امر موجب تحمیل خسارت مالی فراوان به کشاورزان منطقه میشود .

- عدم هماهنگی مابین بخش ها و معاونت های دخیل در اجرای طرح الگوی کشت واقع در سازمان جهاد کشاورزی استان ایلام جهت ارائه آمار و اطلاعات و همچنین تکمیل جداول مربوطه، یکی از مهمترین علل طولانی شدن پروسه تکمیل جداول دوازدهگانه و در نتیجه تأخیر در ارسال به دبیرخانه مرکزی می باشد. خواهشمند است جهت تسهیل و تسریع در انجام امور محوله در سال زراعی جاری تدابیری اتخاذ فرمائید که منجر به سهولت و سرعت بخشیدن به همکاری های آتی گردد .

- با استناد به نظر ریاست واحد مکانیزاسیون کارشناس مکانیزاسیون سازمان جهاد کشاورزی استان، همانطور که در گزارش الگوی کشت سال قبل هم ارائه گردید، با توجه به اینکه مرکز توسعه مکانیزاسیون کشاورزی، شاخص ضریب مکانیزاسیون کشاورزی را به عنوان هدف و برنامه اعلام می نماید بنابراین شاخصی که به عنوان برنامه بوده و میزان تحقق آن بررسی می گردد میزان ارتقا ضریب مکانیزاسیون کشاورزی می باشد. ضمناً اگر قرار است درجه مکانیزاسیون به عنوان ارزیابی الگوی کشت مد نظر قرار گیرد بایستی مطابق عملیات های مختلف کشاورزی: درجه مکانیزاسیون خاکورزی، درجه مکانیزاسیون کاشت، درجه مکانیزاسیون داشت، درجه مکانیزاسیون برداشت به تفکیک در جدول درج گردد. همچنین یک میزان حداقلی (واحد: درصد) برای درجه مکانیزاسیون کشاورزی به عنوان ارزیابی الگوی کشت به عنوان برنامه جهت اجرا ابلاغ گردد. آیتم درجه مکانیزاسیون کشاورزی باید به ارتقاء ضریب مکانیزاسیون کشاورزی بر حسب اسب بخار بر هکتار، تغییر یابد بنابراین اطلاعات مربوط به این مورد ارائه گردیده است. که با توجه به تلاش کارشناسان مکانیزاسیون، محققین و مروجین مربوطه، درصد تحقق بیش از میزان تعیین شده می باشد.

جمع بندی و نتیجه گیری

به منظور جمع بندی و تعیین میزان دستیابی به اهداف اصلی برنامه الگوی کشت در شاخص سطح زیر کشت، از شاخص ضریب تحقق استفاده گردید (جدول ۱۱). بطوریکه در صورت تحقق سطح ابلاغی بین ۱۱۰-۹۰ درصد ضریب تحقق یک و... در انتها در صورت تحقق کمتر از ۵۰ درصد سطح ابلاغی، ضریب تحقق ۰/۲ تعلق می گیرد. بر این اساس میزان تحقق برنامه در خصوص سطح زیر کشت محصولات مهم ۹۵٪ بود. همچنین میزان تحقق برنامه در خصوص عملکرد محصولات ۹۳ و تولید ۸۹٪ بوده است. میانگین درصد تحقق شاخص ها در این استان هشت درصد بیشتر از سال گذشته و ۸۸ درصد بود (جدول ۱۲). لذا در مجموع اجرای برنامه در استان ایلام با اهداف برنامه الگوی کشت ابلاغی در حد قابل قبول ارزیابی می شود. لازمه تحقق کامل اجرای الگوی کشت ملی، بسترسازی فرهنگی و پذیرش موضوع از طرف کشاورزان، هماهنگی و همسویی کلیه دستگاههای اجرایی مرتبط و توجه ویژه نهادهای حاکمیتی و مجلس شورای اسلامی می باشد.

جدول ۱۱- ضریب تحقق برنامه برای درصدهای مختلف

ضریب تحقق	درصد تا	درصد از
۱	۱۱۰	۹۰
۰/۸	۱۲۰	۸۰
۰/۶	۱۳۰	۷۰
۰/۴	۱۵۰	۵۰
۰/۲	۱۵۰ ≤	≤۵۰

جدول ۱۲- درصد تحقق واقعی شاخص های مختلف در برنامه ابلاغی در استان ایلام (۱۴۰۲-۱۴۰۳)

شاخص	درصد تحقق واقعی برنامه ابلاغی (%)
سطح زیر کشت	۹۵
عملکرد محصولات	۹۳
تولید	۸۹
اجرای سیستم های آبیاری نوین	۶۰
درجه مکانیزاسیون کشاورزی	۱۰۹
ضریب نفوذ بذر گواهی شده	۱۰۰
احداث گلخانه	۸۵
کود از ته	۱۰۰
کود فسفره	۱۰۰
کود پتاسه	۱۰۰
سطح کل S۱ تا S۳	-

۱۰۰	رسانه جمعی
۲۹	تحويل حجمی آب
۲۸	نصب کنتورهای هوشمند
۵۶	تسطیح
۱۰۰	رسانه جمعی
۱۰۰	سازه ترویجی
۱۰۰	فعالیت آموزشی ترویجی
۸۸	میانگین درصد تحقق شاخص ها

**Monitoring Report on the Implementation of the National Cropping Pattern Program for
Agricultural Products (Ilam Province) Crop Year ۱۴۰۲-۰۳**

Abstract

The purpose of monitoring the cropping pattern program is to monitor, evaluate, modify, and update the anticipated expectations and the results obtained, and to provide feedback to the program's developers and implementers in order to address its weaknesses and strengths, as well as to continuously monitor the proper implementation of the program in line with the determined approaches. In order to summarize and determine the extent to which the main goals of the cropping pattern program were achieved in Ilam Province during the crop year ۱۴۰۲-۱۴۰۳, the realization coefficient index was used. So that if each of the announced programs was realized between ۹۰ and ۱۱۰ percent, the realization coefficient was ۱, if ۸۰ to ۱۲۰ percent of the announced program was realized, the realization coefficient was ۰,۸, if ۷۰ to ۱۳۰ percent of the announced program was realized, the realization coefficient was ۰,۶, and if less than ۳۰ percent of the announced program was realized, the realization coefficient was ۰,۲. The program realization rate in Ilam province was ۹۰ percent for the area under cultivation, ۹۳ percent for the yield, and ۸۹ percent for production. The overall program realization rate was ۸ percent higher than last year and ۸۸ percent. According to the results, the cultivation pattern has a higher average for production. According to the research findings, in order to achieve the goals of the rapeseed self-sufficiency project, it is necessary to take measures simultaneously inside and around the farm. Promoting and developing training focused on land suitability, bed preparation, planting date, weeds, pests, nutrition, harvesting and shedding methods on the one hand and providing water resources, appropriate seeds, basic fertilizers, accuracy in scheduling contracts, timely announcement of guaranteed prices, improving purchasing conditions, and determining the minimum economic area for combine harvester activity on the other hand are necessary to increase rapeseed production in the country. It is necessary that the outcome of these activities sustainably improve the profitability of rapeseed cultivation compared to competing crops so that the national goals related to oilseeds can be achieved within the framework of the Food Security Document and the Seventh Development Plan.

Keywords: Cultivation pattern, crops, monitoring working group, Ilam province